

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
(kopia) ju.L7@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet SOU 2024:15 Nya regler för arbetskrafts- invandring m.m.

Ert diarienummer Ju2024/00372

Tre universitet (Chalmers tekniska högskola, Lunds universitet och Uppsala universitet) har valts ut av Justitiedepartementet att vara remissinstanser för betänkandet SOU 2024:15. Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF), som är en medlemsorganisation för totalt 38 universitet och högskolor, svarar på remissen för att betänkandets innehåll och förslag är viktiga för samtliga lärosäten och påverkar förutsättningarna för forskning och högre utbildning i Sverige.

Utredningen välkomnas – Nuvarande reglering är ett lapptäcke som behöver ändras

Inledningsvis vill SUHF framföra att det är mycket välkommet att en grundlig utredning av ramverket för arbetskraftsinvandringen görs. Nuvarande regelverk bär svåröverskådliga brister.

I detta sammanhang kan särskilt nämnas att familjemedlemmar till forskare inte kan få uppehållstillstånd inifrån landet (vilket har särskilt ödesdigra konsekvenser för forskarnas nyfödda barn, som utvisas ensamma) samt att det inte går att gå från ett jobbsökartillstånd enligt 5b kap. 7 - 8 §§ utlänningslagen tillbaka till ett akademiskt tillstånd för studier eller forskning. Att nuvarande utredning, i förhållandevis stor utsträckning, föreslår mildringar av dessa regler, är mycket positivt.

SUHF noterar dock att dessa förslag kommer i form av ytterligare undantag och specialregler, i ett redan mycket svåröverskådligt och intrikat regelverk. Utlänningslagen, med sina 23 kapitel, tillkom 2005 och utlänningsförordningen, med sina ytterligare åtta kapitel, tillkom 2006. Mycket har hänt på den svenska migrationsfronten sedan dess. Vidare har migration varit ett aktuellt politiskt ämne under denna tid, vilket har mynnat ut i att nuvarande lagstiftning är något av ett lapptäcke.

SUHF menar därför att det torde vara gynnsamt att ta ett helhetsgrepp om utlänningslagstiftningen och genomföra en revision med målet att rendera en helt ny lagstiftning, som innebär tydligare rättigheter och skyldigheter för alla som rörs av det.

Familjemedlemmar till forskare bör kunna få uppehållstillstånd inifrån landet

Vad gäller det specifika förslaget att möjliggöra för ett barn som föds i Sverige till en eller flera föräldrar som har uppehållstillstånd för forskning, att få uppehållstillstånd inifrån landet, är SUHF starkt positivt till att så sker.

SUHF ställer sig dock frågande till varför denna möjlighet bara bereds de familjemedlemmar som är barn. Varför ska en make/maka eller sambo till en forskare inte kunna få uppehållstillstånd på grund av denna anknytning inifrån landet? Den allmänna bestämmelsen i 5 kap. 18 § utlänningslagen rörande huruvida en sökande kan få uppehållstillstånd inifrån Sverige, öppnar för diverse möjligheter till familjeåterförening inifrån landet, oavsett om anknytningspersonen är förälder, make/maka, sambo eller barn. Så länge en person med uppehållstillstånd för studier har klarat av minst 30 högskolepoäng kan denna, till exempel, få uppehållstillstånd på grund av anknytning till en svensk medborgare, eller någon med arbetstillstånd. Dessa regler tillämpas dock inte på familjemedlemmar till forskare, eftersom de är föremål för speciallagstiftning (5b kap. 20 § utlänningslagen). Det förblir oklart för SUHF varför just familjemedlemmar till forskare ska ha svårare att få uppehållstillstånd inifrån landet än andra grupper.

SUHF föreslår därför att förslaget breddas till att bereda alla familjemedlemmar (i juridisk mening) till forskare möjlighet att få uppehållstillstånd inifrån landet.

Uppehållstillstånd bör kunna beviljas även för studier på grund- och avancerad nivå, liksom för studier på forskarnivå, för den som har jobsökartillstånd

Vad gäller förslaget att möjliggöra för en person med uppehållstillstånd efter slutförda studier eller forskning (så kallade "jobsökartillstånd") enligt 5b kap. 7-8 §§ utlänningslagen att kunna få uppehållstillstånd på akademisk grund (antingen studier på doktorandnivå eller forskning) inifrån landet, är SUHF starkt positivt till detta.

SUHF ställer sig dock frågande till varför förhandenvarande förslag bara avser att möjliggöra för dessa tillståndsinnehavare att få uppehållstillstånd på studier på forskarnivå och inte även för studier på grund och avancerad nivå. Det torde inte vara en alltför sällsynt händelse att en person som har avklarad en kandidatutbildning i landet får jobsökartillståndet, för att sedan vilja gå vidare till mastersstudier, eller att en person som har tagit en mastersexamen får jobsökartillståndet för att därefter vilja studera en till masters. Att dessa personer ska fortsätta att behöva åka utomlands för att sköta sin fortsatta migrationsprocess därifrån (med långa handläggningstider), förefaller inte bära någon vinst för någon.

SUHF föreslår därför att förslaget breddas till att även möjliggöra att tillstånd för studier på grund- och avancerad nivå kan utfärdas för personer med jobsökartillstånd.

Studentfackligt arbete bör vara möjligt även för studenter från tredjeland

Vad gäller förslaget att mildra lönekravet för arbetstillstånd för innehavare av uppehållstillstånd för studier enligt 5b kap. 3 § utlänningslagen (förutsatt att utbildningen är slutförd), är SUHF i stort positivt till detta.

SUHF vill i detta sammanhang dock framföra behoven hos en grupp som är viktig för akademien men som sällan uppmärksammas: de studentfackliga arbetarna. Dessa är studenter som tar uppehåll från studierna för att arbeta på heltid för studentkårerna runtom i landet (eller för den delen nationerna i Lund och Uppsala). De kommer således inte att ha avklarad sina respektive utbildningar och de kommer med all sannolikhet inte heller att nå upp till gängse lönekrav för arbetstillstånd. Mot bakgrund av detta förefaller det alltför vara omöjligt för denna grupp studenter att få arbetstillstånd för studentfackligt arbete.

SUHF vill i detta sammanhang framhålla att det studentfackliga arbetet har varit en betydande framgångsfaktor för svenska lärosäten samt att det utgör en viktig del av svensk studerandekultur. Vidare kan nämnas att internationella rankinginstitut ofta bedömer graden av demokratisk styrning vid universiteten, vilket det studentfackliga arbetet är en högst relevant del av. Att tredjelandstudenter kan ingå i detta arbete är mycket viktigt för en effektiv och rättvis studentrepresentation vid lärosätena.

SUHF föreslår därför att bestämmelsen breddas till att möjliggöra för studentfackliga arbetare från tredjeländ att få arbetstillstånd inifrån landet.

Mildringen av lönekravet bör breddas så att fler studenter omfattas mot slutet av sin utbildning

Rörande mildringen av lönekravet för arbetstillstånd när sökanden vid ansökningstillfället har ett studietillstånd, vill SUHF vidare belysa följande. Uppehållstillstånd för studier medges bara så långt som studenten är antagen till heltidsstudier. Samtidigt kräver förslaget till mildrat lönekrav för denna grupp att personen både ska ha ett giltigt uppehållstillstånd för studier och avklarat av sin utbildning för att omfattas av det. Det innebär att de flesta sökanden bara kommer att ha maximalt någon vecka på sig, precis mot slutet av studietillståndet, att ansöka om arbetstillstånd om de ska kunna tillgodogöra sig denna mildring. Frågan är då hur stort praktiskt genomslag den principiellt välkomna ändringen kommer att ha.

SUHF föreslår därför att förslaget breddas eller implementeras på ett sätt som gör att fler studenter mot slutet av sin utbildning kan utnyttja det. Ett sätt hade kunnat vara utökad 'period of grace' mot slutet av studietillståndet, eller att lättnaden kan medges studenter som är inne på sin sista studieterm av utbildningen, eller liknande.

Beredning och beslut

Detta yttrande har beslutats av SUHF:s presidium. SUHF:s kansli har i beredningen av ärendet inhämtat underlag från migrationsrättsliga experter vid de tre ovan nämnda universiteterna.

Enligt uppdrag

Marita Hilliges
generalsekreterare